

BRZ
Dobro 6. II. 1932 9 40 98
Poštšina plačana v gotovini.

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 1-2.

JANUAR-FEBRUAR 1932.

LETO XIII.

Zdaj pa zares! Društva — sodelujte!

V zadnji številki lanskega letnika so bila društva opozorjena na važno nalogo, ki jo imajo, ako hočejo res vršiti prosveto med narodom: na delo za treznost. Brez te namreč ni prosvete, ni izobrazbe, ni napredka, ni reda, ni miru, ni poštenja, ni nič! Pijančevanje je smrt prosvete in napredka, — je nemir, je nered, nerednost, razuzdanost, so pretepi, poboji, so krvave butice, je smrtni krik, je smrt, nagla in nesrečna, žalostna in sramotna. In koliko je tega na Slovenskem!...

Ako hočemo to nesrečno strast, ki divja med našim ljudstvom kakor zver, ukrotiti, na koga naj se obrnemo? Ali ne v prvi vrsti na prijatelje krščanske prosvete: na naša društva in družbe?

Rekli smo: zimski čas je posebno primeren za tako delo, in povedali zadnjič, kaj naj bi vsako društvo v tem oziru storilo. Postni čas je pa pri krščanskih ljudeh še posebno primeren in pripraven za to. Kjer torej doslej niso še ničesar storili v tem oziru, naj se razgibljejo vsaj zdaj! Kaj pa naj se stori?

V nedeljo 21. februarja bo v Ljubljani v Unionski dvorani velik slovenski

Treznostni kongres.

Na tem bo nastopilo kakih 20 govornikov in govornic raznih stanov in

barv. Zastopani bodo tudi Hrvatje in Srbi. En govornik pride celo iz daljnega Berlina: vodja mednarodne katoliške protialkoholne zveze. Če ta pride tako daleč, koliko bolj morajo priti tisti, ki so blizu!

Zborovanje bo trajalo od 9. ure dalje cel dan. Unionska dvorana mora biti polna! Vsako društvo pošlje na kongres nekaj zastopnikov, da se ti seznani s tem najpotrebnejšim socialnim delom, se zanj ogrejejo in ponesejo ta ogenj v domačo faro!

Ta dan pa bo tudi

Treznostna nedelja za celo Slovenijo.

Po odredbi škofijstva se bo to nedeljo po vseh župnijah ljubljanske in lavantinske škofije govorilo o treznosti in se bo ustanovila organizacija »Treznost«. Ta organizacija se bo naslonila v prvi vrsti na druge naše obstoječe organizacije: na naša društva in družbe. Ker kje naj iščemo smisla za to prepotrebno prosvetno delo, ako ne pri teh? Zato naj vsa naša društva pri tem delu pridno sodelujejo!

Ko se bo priglasilo primerno število članov »Treznosti«, — eno nedeljo v postu — bo v društvenih prostorih prvo

zborovanje, na katerem se bo ugotovilo število članov, se bodo prebrala pravila in se bo napravila »zaveza« in načrt za nadaljnje delo. — Potem pa bo istotam sestanek »Treznosti« vsako kvaterno nedeljo. Kaj boste na teh sestankih delali, se Vam bo že povedalo. Dela, razgovora, resnega in potrebnega ne bo manjkalo. Tudi brez zabave ne smemo biti ti sestanki!

Zeleti bi bilo, da se v vsakem društvu dobi nekaj članov, najmanj eden, ki bi takoj pri ustanavljanju, pri vpisovanju itd., pomagal, da bi ne prišlo vse delo samo na duhovnike.

Katoliška delavska organizacija

Nedavno je promoviral v Parizu naš jugoslov. rojak dr. Bonifacij Petrovič in sicer na podlagi teze o novi metodi katoliške delavske organizacije. Naslov teze se glasi »Le Milieu ouvrier et son organisation«. V svoji tezi pride do sledečih izsledkov. Najbolj očitvena značilnost, po kateri se razlikujejo razne skupine in tipi organizacij je različnost društvenega miljeja. Kajti ta se zopet loči po svoji kulturi, po svoji mentaliteti, po točasnih potrebah, po moralnih nevarnostih, običajih itd. Lahko se reče, da je milje glavni vzgojni faktor pri delavski organizaciji. Kajti le pod tem vplivom se oblikuje človeška osebnost. Milje ima največji vpliv na poedinca, ima nad njim svojo roko in tudi silo. Tu moramo tudi iskati vzrok zakaj se družba pod vplivom liberalnih in materialističnih idej vedno bolj odtujaše krščanstvu. To oddaljevanje od krščanskih načel se vrši na svetovnem področju. Kajti borba proti veri se danes ne vodi na področju čiste verske narave temveč na področju industrije, šole, tiska, politike itd. Ta lajzacija se pojavlja v raznih oblikah tako v industriji v obliki liberalizma, prežetega z mamonizmom, v delavskem miljeju pa v obliki socializma, komunizma in kolektivizma. Ker šteje ta delavski milje ogromno število pripadnikov, zato predstavlja v družabnem življenju dandanes tako silo, da večinoma ona odločuje o družabnem razvoju. Prav vsled tega je problem delavskega miljeja eden najtežjih

Papež Pij X. je rekel: »Izmed socialnih del ni nobenega nujnejšega kakor je delo za treznost in boj proti strasti pijančevanja, ki napravlja toliko gorja v vsakem oziru.« — Pij XI. pa je imenoval to delo »dobro delo, svet boj, časten boj, plemenit boj, boj za Boga in ljudi, za Cerkev in narod, za družino in posameznika. Bojujte — pravi — ta sveti boj hrabro in dobro!«

Beseda Očeta nam mora biti sveta! Društva, zavedajte se svoje plemenite naloge za prosveto naroda in sodelujte v tem svetem prosvetnem delu in boju! Če dozda ne — zdaj pa zares!

sodobnih problemov. Za nas katoličane pa je ta problem tem težji, ker moramo z bolestito v duši dognati kako narašča odpad delavskih slojev od katoliške cerkve. Kljub mnogim katoliškim ustanovam in organizacijam se ni moglo posrečiti doslej, da bi tudi dobri katoličani ne zašli pod vpliv tega delavskega miljeja in s tem se tudi oddaljili od krščanskih načel.

Ze holandski katoliški sociolog dr. Poels je iskal in našel vzrok temu zlu ravno v miljeju, v katerem se sodobno delavstvo giblje in živi. Vsakdanje duševno, kakor tudi telesno življenje delavca je tesno združeno z njegovo okolico, v kateri se delavec giblje in živi. Zato je vsak poskus dela med delavstvom, kateri nima v vidiku vsega delavskega miljeja, brezuspešen. Tega se je dobro zavedal tudi Karl Marx in je s tem tudi računal, vsled tega je njegovo delo uspelo. Dr. Poels je prišel do zaključka, da je treba razširiti, pridobiti in prilagoditi delavski sredini tiste principe, katere so katoliški delavci postavili takoj spočetka svojega dela. Da se pa more vplivati na delavca in na njegov milje, zato je potrebna organizacija, v kateri delavec lahko reče, da je v resnici njegova in da jo vsled tega radevolje sprejema. Nujno je torej, da mora tako organizacijo delavec upravljati, da jo inspirira, da jo popolnoma prilagodi, ker je ona porojena na njegovem terenu.

Namen take organizacije delavskega miljeja je: moralni in intelektualni napredek delavca, njegovo ekonomsko in družabno izboljšanje. Značilna lastnost take organizacije pa je zbiranje članov iz tega delavskega miljeja. Le v taki organizaciji se bo delavec počutil, kakor v domači hiši, videl bo pomoč in zaščito v cerkvi, spoznal bo solidarnost, postal bo apostol svojih bratov sodelavcev ter najboljši steber katoliških delavskih organizacij. Organizacija delavskega miljeja mora obseči vse delavstvo, zagurati si mora enotnost katoliškega delavskega pokreta. Nujno bi bila potrebna nekaka sindikalna organizacija, ki ima na prvem mestu zapisano strokovni milje katoliškega delavca.

Dr. Bonifacij Petrović posveti na to celo poglavje praktičnemu delu organizacije delavskega miljeja. To je onim napravam in institucijam, katere bi morala osnovati ta organizacija v svojem delokrogu. Slonele bi te organizacije na principu, da so posvečene organizaciji delavskega miljeja. Vsled tega morajo zadovoljiti vsem potrebam delavca, pospeševati vse njegove interese in se boriti proti vsem nevarnostim, katerim je izpostavljen delavec. Te institucije bi bile različne, tako jih n. pr. avtor deli na vzgojne, katere vzposablajo delavca, da napreduje duhovno, materialno in moralno. Dalje na verske, katerih dolžnost je predvsem vlititi delavcu globok smisel njegovega življenja ter svobodo otroka božjega. Dalje na socialne in ekonomske, ki pomagajo delavcu, da napreduje v ekonomskem in socialnem oziru. Končno omenja avtor na državno in politično delo, pri katerem mora tudi sodelovati delavec. Pisatelj na kratko opozori na razvoj organizacije miljeja v raznih državah in o njihovem sedanjem stanju. Končno pa opozori na obnovo, na katero je opozoril tudi sv. Oče v encikliki »Quadragesimo Anno«, ki je obsežna v kolaboracijah raznih profesionalnih delov.

Opozori tudi na vlogo duhovnika v tej organizaciji, ki je velike važnosti. Avtor je pri proučevanju virov katoliškega delavskega pokreta povsod odkril duhovnika, ki je bil prvi začetnik in pospeševatelj delavske organizacije. Du-

hovnik je tisti, ki redno formira in vzgoji prve voditelje delavske elite, t. j. onih, ki hočejo biti apostoli med delavstvom, ki postanejo takorekoč sol delavskega miljeja, misijonarji poedincev in najboljši socialni ter ekonomski so-trudniki. Samo s pomočjo te elite je mogoče obseči delavske mase.

Če primerjamo lepe zaključke in rezultate mladega učenjaka z našim katoliškim delavskim pokretom, vidimo precej sličnosti. Prepričani smo, da bo ta mladi jugoslovanski sociolog zastavil svoj plug zlasti med katoliškim hrvatskim delavstvom, od katerega pa bo imela tudi naša delavska organizacija svoj dobiček.

SLOVENSKO DELAVSTVO.

V 46. številki belgrajskega tednika »Privredni pregled« priobčuje znani Milivoje M. Savič članek pod tem naslovom:

»Slovensko delavstvo se odlikuje s svojo delavnostjo in vztrajnostjo v delu, z umevanjem za delo, pismenostjo, spoštovanjem do zasluženega denarja ter varčevanjem. To velja tako za moške kakor za ženske. Slovenski kmet ni samo kmetovalec, ampak tudi gozdni delavec, ki seka, prenaša in struži svoj ter tuji les, in je že od mladosti skozi generacije navajen na težko in intenzivno delo skozi vse leto.

Že v XVIII. stoletju so se začeli razvijati v Sloveniji rudniki, visoke peči za produkcijo železa in jekla, steklarna ter izdelava sukna. Zaposlovala so mnogo delavcev in tu so se naučili ljudje vztrajno delati skozi vse leto. Zaradi tega je slovensko delavstvo navajeno na stalno in vztrajno delo ter se lahko priuči tudi za druge posle. Ženske na vasi so navajene vršiti vsa kmetovalska opravila in stalno dajejo hrano živini v stajah. Ker so moški bolj v gozdu, so se tudi one navadile na stalno delo skozi vse leto.

Število prebivalstva v Sloveniji znaša kljub velikim gozdovom, ki zavzema 44,2 odstotka vse površine, 65 na kv. km, in torej kmetijstvo ne more preživljati prebivalstva. Zato mora presežek iskati posla izven kmetijstva. Poleg tega nasledstveni sistem spravi vse ostale

otroke razen enega iz očetove hiše ali na delo ali pa se poroči drugje. Zato je v Sloveniji veliko število delavstva za industrijo in za službo.

Zgódnji razvoj premogarstva in železne industrije je usposobil slovenske delavce, da so kot rudarji in kovinarji šli v Avstrijo, na Madjarsko, v Ameriko in Vestfalsko. To izseljevanje je postalo veliko iz vinogradniških krajev, iz Dolenjske in Štajerske, ko je filoksera uničila vinograde.

Tako je v zgornještajerski industriji od Gradca do Leobna in Judenburga zaposlenih veliko število Slovencev, ki so se deloma ponemčili. Na Madjarskem so Slovenci v Totisu in Pečuhu, kjer jih je posebno mnogo nadzornikov v rudnikih, ki so se deloma pomadjarili. V Nemčiji (Vestfalska) so desetisoči Slovencev v premogovni in kovinski industriji. V severni Ameriki pa jih je okoli 300.000, od katerih se vrača domov največ 10 do 20 odstotkov. Slovenke so prejšle služiti v Gradec, na Dunaj, v Zagreb in Egipt kot sobarice v velikih hotelih in kot delavke v industriji papirja na nemškem Štajerskem.

Po letu 1918. slovensko delavstvo, razen rudarjev, malo hodi v inozemstvo, ker se je začela razvijati industrija in tujski promet v Sloveniji. Del Slovencev in Slovenk pa hodi služiti v Zagreb in Belgrad ter v ostalo državo, kjer je njih število narastlo že na tisoče. Nadalje je mnogo rudarjev v Hrvatski, Srbiji in Bosni.

Etbin Boje:

Ožje in širše pojmovanje narodno-obrambnega dela

Velika napaka narodnoobrambnih — četudi sicer idealnih in kulturno mišljenih organizacij — se zdi, da je v tem (in tu moremo narodnoobrambni organizaciji vzporediti tudi n. pr. kakršnokoli treznostno in podobne organizacije), da ostajajo vse v preozkem in le obodnem zasegu, namesto da bi zajele v globino, v središčnost organizma in tam našle popolnoma drugačno, a nedvomno edino rešilno pot do svoje-

V tekstilni industriji, ki se je po prviratu zelo razvila v Sloveniji (Maribor, Tržič, Kranj, Celje, Ljubljana, Kočevje), so se izkazale Slovenke kot zelo pripravne in se morejo primerjati s češkimi in nemškimi delavkami. Zato se razvija tekstilna industrija. Industrija se v Sloveniji razširja dalje. Tako imajo Jesenice 2000 delavcev, Tržič 2000, Kranj 4000, Celje 4000, Ljubljana 2000, Trbovlje 5000, Maribor 8000 delavcev i. t. d. Računa se, da je v Sloveniji 120.000 delavcev z rudarji in železničarji, brez njih pa 80.000.

Zaradi kvalitete slovenskega delavstva se bo industrija v Sloveniji še bolj razvijala. Veliki interes države bi bil, da se povrne kvalitativno slovensko delavstvo iz Amerike in Vestfalske, Nemčije, Avstrije in Madjarske v državo, da bi služilo kot podlaga za uvedbo velike železne industrije v Bosni in kovinske v Srbiji.

Da bi se mogli vrniti izseljenci domov, je potrebno, da se veleposestva nad 100 oralov gozda ali zemlje in vsi vinogradi meščapov podržavijo in razdele med prebivalstvo, ki so po rodu kmetje, a nimajo dovolj zemlje in gozda. Nadalje je potrebno, da država odkupi večino delnic Trboveljske premogokopne družbe in Fale ter skupno z državnimi premogovniki izvrši elektrifikacijo države, izkoriščajoč vodne sile in premogovnike, da bi bilo dovolj cenene motorne sile po vsej Sloveniji in okolici, ki bi služila za razvoj nove industrije.

ga cilja. V tej splošni napaki, ki tudi s take kulturno-idejne strani zanimivo izkazuje vso tragičnost človeške življenjske kratkovidnosti in naše nagnjenje do zgolj vnanje aktivističnosti in reaktivnosti, se pokaže prvotnost branilnega ozir. zasilnega napram napadalnemu ozir. izkoreninjevalnemu načinu zavarovanja bodisi lastnega bodisi narodnega organizma. Tako se je in se deloma še n. pr. baš omenjeno narodnoobrambno delo

organizira zgolj samo na tisti točki, kjer je bil — in to dobesedno časovno — prostorno omejeno narodni organizem najhuje in najvidneje zadet, t. j. na točki zapostavljenja in zatiranja naših narodnih manjšin; kako je treba odpomoči temu zgolj časovno-usodnemu slučaju. Prav podobno ravna tudi ves tkzv. — že prej samo kot morda najjasnejši in najbližji primer navedeni — treznoštni pokret, ki vse svoje sile zalaga le v nekako defenzivo napram napadalcema alkoholu in nikotinu, kakor da bi bil z dosego tega cilja prepород človeštva že dosegljiv. Stvar pa je treba — kot rečeno — zgrabiti širje in globlje, ako hočemo izkoreniniti vir zla in doseči trajnih, ne le začasnih uspehov nalik oni lisici, ki je skrila pred sovražnikom v pesek le glavo. Kakor je treba slednji naši odločitveni kretnji, slednjemu res kulturnemu udejstovanju iskati redno in tudi najti višjih, zmiselnih opravičb in utemeljitev, tako je treba n. pr. vprav ranam, ki se danes nasplošno po Evropi prizadevajo narodnim manjšinam, iskati in najti pravega, notranjega vira, da se more po tako pravilno ugotovljeni prognozi priti do zadostnega in učinkovitega leka.

Da povzamem, bi mogel kratko označiti to in tako javljanje tudi tako-le: Dvoje je načinov človeškega udejstovanja: Eno, prvotnejše — mislim tu v smislu duhovno-odrešitvene, normativne črte, ki se vzpenja skozi vso človeško zgodovino od zgolj živalsko-gonske, pa preko racionalno-mehanske, katere težke posledice občutimo vprav v tem času evropske krize, in preko etično-človečanske do najvišje religiozno-duhovne: to prvo bolj vnanje-reakcijsko in zgolj aktivistično, slepo-defenzivno usmerjeno, pa drugo: v omenjenem smislu drugotnejše, višje in globlje zasnovano, pasivno-aktivistično udejstovanje, kakor se kaže tudi v pravilni zasnovanosti n. pr. ofenzive. Prvo se zdi bolj revolucijsko, drugo bolj evolucionarno, ker ni več tako do trenutnih efektov usmerjeno, ampak normativnejše, sekularnejše.

Res je — da ne bi kdo po nepotrebnem ugovarjal — da je poleg drugega, radikalnejšega udejstovanja tudi prvo

ožje in enostranskejše potrebno, a to samo tedaj, če je v pravilni, živi, organski zvezanosti in okvirnosti z drugim, ki torej na organski način prvo udejstovanje vključuje in vsebuje. A kakor je vnaejše in obodnejše, trenutno-efektivno udejstovanje prikladnejše večinskemu, masnemu človeku, ki že po svoji organski-duhovni strukturi zahteva zase in za svoje delo vodnika v inteligenčno-elitnem manjšinskem človeku, tako je drugo v prej orisanem smislu radikalnejše udejstovanje prilagodnejše vprav inteligenčno višje stoječemu elitnemu človeku in izključno le njemu.

Sam sem se, kakor sem že začetkom posredno nakazal, odločil za ta drugi, nedvomno izdatnejši način pojmovanja in razprejanja vsega narodno-obrambnega dela.

To svoje širše pojmovanje uspešnega narodnoobrambnega dela si zamišljam namreč sledeče: Že doma, v nas samih je treba začeti, ker koncem vseh koncev je v ospredju le problem človeka posameznika in tisti povratek k temu človeku pri vsaki globlje in treznejše mišljeni kulturni akciji, in zato naj velja naša skrb najprej in predvsem utrjevanju, poglobljanju in spoznavanju narodnostnega čuvstvanja, stremljenja in dela v nas samih, v območju naših organizacij. Ni to kak navadni sebični in škodljivi individualizem, temveč je to prva in edino možna kretnja k notranji učvrstitvi, k nekakšni imunizaciji vsakega posameznika. To je edina k uspehu vodeča priprava. Le če bomo namreč dobro sami najprej preželi narodnostnega doživetja, bomo mogli najti pravo pot in smer celotni naši narodno-kulturni rasti, kar bo pa že hkratu tudi najboljša narodna obramba. Iz tako v nas samih poglobljenega narodnega čuvstvanja bomo našli ono vnemo in najboljšo sredstveno pot za pomoč in potrebne stike s Slovenci drugod, tako z našimi izseljenci kakor z našimi narodnimi manjšinami. Da pa bo naše zadevno udejstovanje še pogumnejše, pa tudi določnejše in ubrannejše, bomo znali poiskati stike z ostalimi evropskimi slovanskimi narodi, ki smo jim tako sorodni i po slovanski krvi, ki nas vse čudovito sili k čim tesnejšemu združe-

nju zlasti zadnji čas, i*po časovnih kulturnih prilikah, ki so nam vsem tako slične, da zopet vodijo do skupnega reševanja aktualnih vprašanj.

V te navedene tri smeri, se mi zdi, mora biti narodnoobrambno delo pri nas usmerjeno in si tudi vse naše zavedno ukvarjanje v tem redu slediti.

Gregorčičeve proslave v naših društvih

Prosvetna zveza je priredila 20. novembra 1931 v unionski dvorani skiopitično predavanje ob 25 letnici smrti S. Gregorčiča. Poslali smo skromen oklic v zadnji številki Vestnika in primeren program in nihče ni slutil, da se bo toliko društev odzvalo temu našemu vabilu. To je pač najboljši dokaz, da narod svoje zaklade hrani in pesnike svoje spoštuje ter ceni. Obenem pa so te proslave najbolj živ dokaz one narodne zavesti, ki veže danes Slovence tostran in onstran meje. Minulo te torej 25 let, odkar je zatisnil oči goriški slavček S. Gregorčič. Nad 40 let je pesnik zlival svoja notranja čuvstva v pesmih in tako škropil svojo srčno kri po brdih, po trgih in mestih ob Soči, po gričih in dolinah cele Slovenije. Nobena bridkost mu ni mogla iztrgati peresa iz rok. Iztrgala mu ga je šele bridka smrt. Rojen je bil 15. oktobra l. 1844 v Vrsnem pod Krnom. Svoja otroška leta je preživel v svojem rodnem kraju v vzhodju visokega Krna. L. 1856 je stopil v prvi gimnazijski razred. Z ljubeznijo je čital domače pesnike, zlasti pa je vzljubil Prešerna. Profesor Šolar ga je navduševal za narodno delo, kazal mu je pot, po kateri naj hodi. Prvi sad njegovih pesmic je zagledal luč sveta pod naslovom »Domorodne iskrice«, katere je objavil l. 1868 v Glasniku. Isto leto je tudi pesnik napravil zrelostni izpit. L. 1867 je bil posvečen v novomašnika in pel novo mašo pri Sv. Duhu nad Libušem. Njegovo prvo kaplansko mesto pa je bilo v Kobaridu. In ta leta, ki jih je preživel ob bregovih zelene Soče, ob vzhodju domačega Krna so bila najlepša v njegovem življenju. In tukaj so pognali prvi verzi njegove krasne pesnitve »Soči«. Tu je tudi našel Gregorčič zvestega prijatelja notarja Gruntarja. Njegove

pesmi je takrat objavljala Stritar v Dunajskem Zvonu. In pod vplivom Stritarja se je pesnik Gregorčič izpopolnil v pravo pesniško osebnost. Njegova naslednja služba je bila v Rihenbergu. Iz te dobe izvira prijateljstvo pisatelja Erjavca, h kateremu je kaj rad zahajal v Gorico. L. 1882 ga srečamo kot vikarja na Gradišču pri Prvačini. Tedaj je izšel tudi prvi zvezek njegovih poezij. Pravijo, da še nobena slovenska knjiga ni bila tako hitro razprodana kakor Gregorčičeve poezije. Dobila je naslov zlata knjiga goriškega slavčka. In s to knjigo je postal Gregorčič ljudski pesnik slovenskega naroda. Dasiravno je bila splošna kritika zelo ugodna za Gregorčiča, pa je bil dr. Anton Mahnič, profesor v goriškem bogoslovju, v svoji sodbi glede Gregorčičevih pesmic prestrog sodnik. Toda Gregorčič ni bil pesnik, ki bi se dal voditi od kritikov, zato ni utihnil. Kmalu je izšel drugi zvezek, ki je prinesel zopet nekaj pravih biserov, ki so zrastle na slovenskem Parnasu. Ker je bil Gregorčič rahlega zdravja, zato je tega iskal na raznih krajih goriške škofije. L. 1901 je nevarno zbolel, je sicer pozneje okrevail, toda popolnoma ozdravel ni. Med sv. mašo v domači kapeli ga je zadela mrtvoud, dne 24. novembra 1906 je pesnik zatisnil trudne oči. Nekaj let po njegovi smrti je preko gomile njegove domovine zadivjala svetovna vojska, o kateri je pesnik pre-roške besede napisal v prekrasni »Soči«. Pesnik, čigar domovinska ljubezen sije iz sleherne njegove pesmi, je brezdvoma pravi narodni pevec. Iz njegovega človekoljubnega srca pa žari ljubezen do bližnjega. Zato, če kateri pesnik, vprav Simon Gregorčič zasluži, da se ga spomni vsako društvo kjerkoli biva slovenski živeli.

Letošnja potovanja Prosветne zveze

I. V Dublin na evharistični kongres potujejo izletniki Prosветne zveze skozi Pariz in London. Odhod iz Ljubljane 19. junija z večernim brzovlakom. Izletniki pridejo v Pariz 20. junija ter se nastanijo v hotelih, kjer dobijo večerjo. Naslednji dan je posvečen ogledovanju mesta, spomenikov in sicer z razglednim avtomobilom. Odhod iz Pariza 22. junija popoldne z vlakom v Dunkerque, kjer se vkrcajo na ladjo in popeljejo do Tilbury Nato nadaljujejo z železnico vožnjo do Londona, kamor dosepejo 23. junija zjutraj. Ves dan je določen ogledovanju mesta s pomočjo razglednih avtomobilov. Naslednji dan 24. junija obišejo izletniki Richmond, Kew Gardens in Hampton Cour. Popoldne je odhod z železnico v Holyhead, odkoder se pripeljejo v Dublin. 25. junija ostanejo izletniki na glavnih evharističnih slavnostih v Dublinu, 27. pa se vračajo iz Dublina skozi Holyhead v London. Tu si ogledajo zanimivosti britskega muzeja in prenoče. Naslednji dan 28. junija odpotujejo iz Londona v Pariz, kjer je kratek počitek in prenočišče. 30. junija se vrnejo v Ljubljano. Vožnja, stanovanje, prehrana, avtobus, napitnine, vstopnine znašajo 7.000 Din. Za ta izlet se je treba prijaviti na tajništvo Prosветne zveze, Miklošičeva cesta 5. do 1. marca. Obenem s prijavo je treba vpslati I. obrok 1000 Din.

II. Potovanje v Sirijo, Palestino in Egipet bo letos od 2. do 24. maja z ladjo MS Monte Rosa, ki je last družbe Hamburg Süd. Izletniki se vkrcajo v Benetkah 2. maja ob 13. uri. Med potjo se ustavijo 4. maja na Krfu ter si ogledajo Ahileon. Naslednji postanek je na otoku Rodos, 8. maja pa pristane ladja v Beirutu v Siriji, odkoder napravijo izletniki izlet v Balbek. Kdor pa želi, napravi lahko še 5 dnevno potovanje iz Balbeka v Damask in od tam v Palestino, se mora posebej prijaviti. 9. maja pristane ladja v Haifi, odkoder se odpeljejo izletniki s posebnim vlakom v Jeruzalem, kjer ostanejo do 13. maja. Tu si ogledajo v avtomobilih Betlehem, Nazaret, Mrtvo morje itd. 13. maja je odhod iz Haife in pridejo naslednji dan

v Egipet v Port Said. V II. razredu se odpeljejo iz Port Saida v Kairo, kjer obišejo egiptovski muzej. Popoldne se odpeljejo z avtomobili k piramidam, k staremu Kairu in na obrežje reke Nil. 15. maja je ogledovanje mesta, vseučilišča El Azar, sultanove mošeje, trdnjave mameluških grobov in bazarjev. Popoldne je prosto. Po večerji se odpeljejo s posebnim vlakom v Port Said, kjer se vkrcajo na ladjo. 20. maja pristanejo na Siciliji, kjer obišejo Messina in Taormino. 21. maja obišejo Neapelj, Pompeje in Vezuv ali pa otok Capri. 23. maja je odhod iz Neapla in 24. maja se izkrcajo izletniki v Genovi. Vsega skupaj prevozijo z ladjo 6895 km. Stroški za to potovanje znašajo od 8 do 10.000 Din. Kdor se želi udeležiti tega potovanja naj se prijavi pri Prosветni zvezi do 1. marca. Pri prijavi je treba položiti I. obrok 1000 Din, celo svoto pa je treba plačati 2. aprila t. j. en mesec pred odhodom.

III. Romanje v Čenstohovo in na Velehrad. Izletniki odpotujejo iz Ljubljane 28. junija in se vrnejo 2. julija. Na tem potovanju obišejo Dunaj in njegove znamenitosti, ustavijo se in prenočijo dalje v Krakowem ter obišejo Wawel in napravijo izlet v Veličko, kjer obišejo čuda solnatih rudnikov. Iz Krakowa gredo v Čenstohovo, kjer se mudijo en dan in vso noč. Naslednji dan se vračajo skozi Katowice na Velehrad. Tu obišejo svetišče sv. Cirila in Metoda, nakar se vračajo skozi Dunaj domov, kamor pridejo 2. julija. Vožnja, prehrana, stanovanje, avto, vstopnina in napitnina stane vse skupaj 1800 Din. Za to potovanje se je treba prijaviti do 15. majnika, ko se vplača tudi I. obrok v znesku 500 Din. — Za vsa doslej imenovana potovanja je treba imeti potni list, vizume pa je pripravljena preskrbeti Prosветna zveza. To leto odpade tudi običajno romanje v Lurd, ker je v načrtu prihodnje leto večje romanje v Lurd in Parai le Monial in v Ars.

IV. Po sinji Adriji, to je od Sušaka, Kotora do Cetinj se bo vršilo potovanje od 13. do 19. julija. Izletniki obišejo vse znamenite kraje ob dalmatinski

obali, kakor Šibenik, slapove reke Krke, Split, Dubrovnik, Lokrum, Kotor, Cetinje ter otoke Korčule, Hvar, Rab itd. Stroški za to potovanje so 1700 Din. Priglasiti se je treba do 1. junija, plačati je treba 250 Din za I. obrok.

V. Binkoštni izleti so predvideni na Koroško z avtobusom čez Jezersko, k Gospe Sveti, v Celovec; na Vrbsko in Osojsko jezero, Kanzelberg, Podkorensko sedlo, Kranjska gora, Ljubljana. Vsi stroški za ta izlet znašajo 400 Din, izvzemši vožnje na Kanzelberg.

Binkoštno romanje na Trsat in izlet z ladjo na otok Krk. To potovanje je mišljeno za široke ljudske sloje. Podrobní načrt tega romanja objavimo, ko bo dovoljena polovična vožnja.

Izlet na Klek in na Plitvička jezera z avtobusom skozi Crnomelj, Vinico v Ogulin, od tu izlet na Klek, naslednji dan na Plitvička jezera. Vožnja, hrana in stanovanje 450 Din. Za oba izleta se je treba prijaviti do 1. majnika. Oba izleta se vršita le če se oglasi vsaj 20 oseb.

Kaj pravi pariški župnik Pierre L'Ermite o kinematografiji?

Nedavno je bil v Parizu kinematografski kongres, ki ga je priredila družba Maison de la Bonne Presse. Na tem kongresu je znani francoski pisatelj Pierre L'Ermite imel govor o kinematografiji, iz katerega prinašamo glavne misli.

Nedavno se je mislilo, da je kino nekaj prehodnega, moda, plitka in cena zabava, in da bo hitro izginila. Vsled tega ne zasluži kake posebne pažnje, češ, saj se bo publika itak hitro naveščala kina. Tako primitivno pojmovanje kina pa je na podlagi izkušnje odpravljeno. Res je, da mnogi filmi zlorabljajo to moderno iznajdbo, toda res je tudi, da solidna kinematografija kaj hitro napreduje. Kino se je prav tako razširil in ima skoro isto vlogo kakor nekoč tisk. Lahko se kdo nad tem jezi in godrnja, kakor se jezimo nad prehitrim napredkom mehanizma, iz katerega izvira ta posledica, da je vedno večja brezposelnost in da vse hiti v mesta. Taki so slični modrišanu v Faustu, kateri proklinja svoje zmožnosti, katerih več nima. Oboževali smo znanost, zaradi tega nas ona vleče za seboj. Siromašna delavka si odreče večerjo, do more v kino, kjer bi se rada nasmejala ali pa najokala. Datum prve kino predstave je 28. januar l. 1895. Od takrat je kinematograf z orjaškimi koraki napredoval. Po 36 letih znaša njegov proračun 20 milijard zlatih frankov. Vsak dan se obiskuje nič manj kot 57 tisoč kino gle-

dališč. Temu moramo prišteti še po par predstav dnevno, ki se ne vršijo po kino gledališčih, temveč po raznih društvenih dvoranah. Ob priliki pariške kolonijalne razstave se je vršila velika skupščina, na kateri so razpravljali o kinematografiji z isto vnamo misijonarji oddaljenih krajev, kakor podjetniki velikih kinematografskih družb. Te številke jasno pričajo o gospodarski važnosti te iznajdbe, a še večja je socialna vrednost.

Pravtako, kakor pri tisku, so nasprotniki vere najpreje zapazili v filmu svojega zagovornika in vnetega pridigarja za svoje ideje. Kakor so katoličani spočetka omalovaževali tisk, pravtako je danes katoliško mišljenje več ali manj proti kinu. Mnogi gledajo na kino kot na neko plitvo zabavo. Držali smo križem roke, ko so protivniki vere izrabljali kino v svoje namene. Kino pa je najprikladnejši širitelj resnice, dobrote, lepote in svetosti. Le da je treba izrabití njegove možnosti v občo korist. Jasno je, da je glavna želja velekapitala, da povsod zavladajo s svojo kinematografijo, kakor so se nekoč opomogli s tiskom. Stvarni gospodarji na tem polju so velika ameriška in nemška filmska podjetja. In ta se približujejo mišljenju nižjih in srednjih ljudskih slojev. Od 20 milijard zlatih frankov, ki so vloženi v kinematografijo, odpade polovico na Ameriko, od 57 tisoč kino gledališč jih je v Ameriki

nič manj kot 25 tisoč. In ta gledališča sprejmejo tedensko 100 milijonov gledalcev. Zanima nas vpliv, katerega ima kino na dušo delavca, kakor tudi na ošabno dušo modernega inteligenta. Neka večera se je prikazoval film »Kako sem ubila svoje dete« (po romanu Pierre L'Ermita) in to pred polno dvorano v St. Denisu. Šel sem, da ga tudi jaz ogledam. Pomešal sem se v dvorani med preproste delavce in dekleta. Spočetka se je čulo dosti žvižganja in porogljivih klicev: Ah glej popa! (V filmu namreč igra glavno vlogo duhovnik). Pozneje sem videl prav te ljudi, kako se z velikim zanimanjem približujejo prav tistemu duhovniku, katerega so malo prej izžvižgali. Skoro ista stvar je z izobraženimi sloji. Ben-Hur je več mesecev držal v napetosti skoro ves elegantni Pariz v magdalenskem kinu, kateri je bil vedno poln. Vrata so bila splošno zaprta, ker so bila vsa mesta že v naprej razprodana. Drugi film Atlantik je držal v napetosti gotov del publike s svojimi neresničnimi scenami. Dokler »Transatlantik« plove po širokem oceanu, se v salonu prvega razreda živahno pleše tango. Kapetan je našel nekaj potnikov, kateri so bili skoraj združeni v smrtnem boju, ko se še čuje glas one žene, ki govori svojemu možu: ljubil smo se... celo življenje smo živeli zajedno, umreti hočemo skupno, dober je Bog. In ko vsi še molijo Oče naš v trenutku poslednje propasti ladje, sem opazil na očeh mnogih solze. Kdo more zanikati ogromni vpliv filma Na zapadu nič novega, kateri je bil v Nemčiji, ki je ta film producirala, prepovedan vsled strašnega vpliva na maso. A kljub temu so Nemci ob sobotah, nedeljah in praznikih zasedli vlake in se odpeljali preko Poljske, Luxemburške ali francoske meje in so prišli v Metz in v Strassbourg gledat ta film. Tolika je bila njihova želja, da ta film vidijo!

In kadar ga gledajo, so začutili, da se je nekaj spremenilo v njihovem spoznanju.

Dejstvo je, da postaja vsak dan poslanstvo kina vse važnejše. Že prevladuje na visokih šolah, kakor tudi na srednjih šolah, v znanstvenih laboratorijih in konferencah. To leto so dijaki pri diplomskem izpitu obravnavali temo: Kaj se vam zdi bolj važno: gledališče ali kino? Govoril sem o filmu Na zapadu nič novega. Tvrdka Pathe in Universalfilm sta 30. septembra ta film predvajali brezplačno v osnovnih šolah Pariza. Pri tej priliki je bilo razpisanih 150 nagrad: Vsak otrok, ki je ta film gledal mora v kratkih stavkih razložiti, kaj je ob tej priliki občutil? V tem delu naj se vidi uspeh ali je ta film sposoben za propagando svetovnega miru. Naloge bo pregledala posebna komisija, katera bo 150 nagrad razdelila.

Ako šole svojim učencem dajejo naloge take vsebine, je to znamenje, da je kino že danes del tiste izobrazbe, katero potrebuje moderen človek. Toda kino gre še mnogo dalje. Že ga srečamo v laboratorijih, v bolnišnicah in v operacijskih prostorih. Z enostavnim aparatom od 16 mm priklopljenim na žarnico, ki visi nad operacijsko mizo, snemajo danes najbolj težke kirurške operacije. In dijaki, kadarkoli se jim poljubi, gledajo svoje profesorje pri operaciji na jetra, slepega črevesa ali želodca.

Iz tega boste lahko spoznali, da pri tako ogromnem in vsesplošnem napredku kinematografije ne more stati več cerkev in oni, ki se brigajo za vzgojo neumrjočih duš, s prekrizanimi rokami in pustiti tako izbornoro orožje iz rok ter prepustiti najhujšim sovražnikom cerkve. Treba se je baviti s kinom, kakor se bavimo s tiskom. To sta dve sili, katerima se moramo zahvaliti, za splošno moderno mišljenje.

Zakon o prometu s filmi

Belgrad, 7. decembra. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog predsednika ministrskega sveta in ministra za notranje zadeve predpisal in proglasil zakon o ureditvi prometa s filmi.

Podjetja, ki se pečajo z uvažanjem ali s pridelovanjem filmov, s prodajo in z isposojovanjem, morajo imeti potrebno dovoljenje po določbah obrtnega zakona. Dovoljenje izdaja minister za trgovino

in industrijo v soglasju z ministrom za notranje zadeve in po zaslišanju filmske centrale. Mesec dni po uveljavitvi tega zakona mora biti ustanovljena državna filmska centrala. Podrejena bo notranjemu ministrstvu. Filmsko centralo tvorijo šef centralnega presbiroja pri predsedništvu ministrskega sveta za notranje zadeve, prosvetnega ministristva; ministristva za trgovino in industrijo in ministristva za socialno politiko in narodno zdravje, za tem predsednik udruženja lastnikov kinematografov in predsednik saveza izdelovalcev filmov v naši kraljevini. Zastopnike ministrstev imenujejo ministri iz uradniških vrst ali pa iz krogov kulturnih delavcev.

Naloga državne filmske centrale je:

1. da ureja in nadzira uvoz, proizvodnjo in promet s filmi;
2. da pospešuje in izpopolnjuje domačo filmsko proizvodnjo;
3. da podpira vzgojno in kulturno propagando s filmom.

Sredstva državne filmske centrale so:

1. dohodki po tem zakonu; 2. dohodki denarnih kazni po tem zakonu;
3. krediti po državnem proračunu. Za dohodke 1. in 2. točke bo pri državni Hipotekarni banki odprt tekoči račun. S tem računom bo razpolagala državna filmska centrala v svoje svrhe.

Podrobne odredbe o organizaciji in delu državne filmske centrale, o nagradah za njene, člane in uslužbence in o potrošnji njenih sredstev bo predpisal notranji minister.

Vse filme, namenjene prometu, je treba prijaviti državni filmski centrali.

Ta bo te filme izročila cenzuri in jih nato vračala lastnikom.

Za vsakih tisoč metrov uvoženega filma do konca leta 1933 mora uvoznik nabaviti ali producirati in izročiti v promet najmanj 70 metrov lastnega filma, po tem času pa najmanj 150 m in sicer za uvožene neme filme predpisano dolžino nemega filma, za uvožene zvočne filme pa predpisano dolžino zvočnega filma.

Uvozniki, ki izjavijo, da teh pogojev ne morejo izpolniti, morajo za vsaki meter domačega filma, ki bi ga morali nabaviti ali producirati, plačati v korist filmske centrale po 50 Din za neme in po 100 Din za zvočne filme.

Kinematografi morajo pred vsako predstavo predvajati kulturne filme z dolžino najmanj 10 odstotkov od vsega programa predstave. Polovica teh kulturnih filmov mora biti izgotovljena doma. Kulturno so filmi s poučno ali znanstveno, prosvetno, gospodarsko, zdravstveno, socialno, državljansko ali nacionalno smerjo. Semkaj spadajo tudi poučni dnevniki o aktualnih dogodkih.

Kdor prekrši ta zakon, se bo kaznoval z denarno kaznijo od 5000 do 20.000 Din v korist državne filmske centrale. Kazni bodo izrekale splošne upravne oblasti prve stopnje. Ta zakon stopi v veljavo z razglasitvijo v »Službenih novinah«. Obrtna dovoljenja se bodo izdajala v treh mesecih po razglasitvi. Prav tako stopijo v tem roku v veljavo tudi določbe o obveznem predvajanju kulturnih filmov in o plačevanju pristojbin po tem zakonu.

Predlogi in sklepi občnega zbora PZ za leto 1931/32

Na občnem zboru 8. okt. 1931 so bili stavljeni sledeči predlogi, katere je odbor PZ v svojih sejah obravnaval in nasproti njim zavzel stališče kakor sledi:

1. PZ naj ponovno zaprosi upravo Uniona, da se ji da v najem dvorana za kino. Ta sklep je odbor PZ izvršil toda sprejel negativen odgovor.

2. PZ naj ukrene vse kar je mogoče, da se avtorski zakon spremeni v korist

društev. PZ se je obrnila do pisateljev in prevajalcev iger, katere se vpričarjajo na naših odrih. Dobila je odgovor od 11 pisateljev, kateri pa vsak zahteva skoro vse pogoje in zavzema svoje stališče. Do nadaljnjega se smejo vpričarjati brez odškodnine in brez avtorskega dovoljenja igre: Josipa Ribičića, to so zlasti mladinske igre, dalje igre pisatelja Milčinskega, igre in prevodi Niko

Kureta, dela pesnika Silvin Sardenka. Vsi drugi pa zahtevajo ali dovoljenja od avtorske centrale ali pa od pisatelja samega. Kar bomo na svojem mestu še objavili.

3. Potovanje v južno Srbijo bo PZ organizirala ob prvi priliki.

4. S pozitivnim delom na krščanskem socialnem in karitativnem delu naj društva pokažejo, da imajo pred seboj iste cilje, kakor organizacije krščansko socialnega delavstva.

5. PZ dovoli, da se treznostno gibanje nasloni na njeno organizacijo in se objavljajo njeni oklici v Vestniku. Referent za treznostno gibanje v centralnem odboru je dr. Miha Krek. Vsako društvo naj pošlje njemu naslov odbornika za treznost.

6. PZ naj preskrbi duhovnike za pastoracijo med delavstvom v Srbiji. Ker spada ta predlog Rafaelovi družbi, zato se izroči isti v realizacijo. Kar se pa tiče društvenih zadev med ondotnim delavstvom, stopi PZ v zvezo z belgrajskim prosvetnim društvom.

7. Izdelava gramofonskih plošč. PZ se je že ponovno obrnila na tvrdke Edison Bell Penkala v Zagreb, na Columbio in Polydor ter jih vabila v Ljubljano, da bi snemali narodne pesmi, narodne

šege in običaje pa tudi pouk slovenščine. Slednje bi bilo velike važnosti za naše izseljence. Vse naše prizadevanje pa je brez uspeha, dokler ne bomo imeli sami dovolj gmotnih sredstev na razpolago, da osnujemo lastno tovarno gramofonskih plošč.

8. PZ naj skrbi za osebni stik z društvi. Odbor sprejema ta predlog pod pogojem, da društva nosijo potne stroške, le v izrednih slučajih jih nosi PZ. Ta predlog se že sedaj izpolnjuje, ker so sleherni nedeljo predavatelji PZ, ki so večinoma obenem tudi odborniki, na predavanjih po raznih društvih.

9. PZ naj preskrbi društvom brezplačen prostor v časopisju za društvena poročila. V ta namen se je PZ obrnila na uredništva ljubljanskih listov, ki so izjavili, da bodo to prošnjo upoštevali le v mejah možnosti.

10. PZ naj brezplačno pošilja predavatelje društvom. Ker predavatelji itak ne zahtevajo honorarjev za svoje delo in svoj trud, jim je treba kriti vsaj potnino.

11. Predlogi, ki se tičejo iger in garderobe, se odstopijo v rešitev Ljudskemu odru.

12. Revizija se bo vršila v mesecu aprilu in maju.

DRUŠTVENI ODER

Katere igre je treba prijaviti avtorski centrali?

Ben-Hur, O. Fatser. — Bankrot, Björstenna-Björnssohn. — Bele vrtnice, Willhardt - F. Kobler. — Charljeva teta, Thomas Brandon. — Črnošolec, A. Medved. — Duše, Petrovič. — Davek na samce, Franc Kornelius - dr. Klinnger. — Deseti brat, F. Govekar. — Dom, J. Jalen. — Gorski spak, Moser — Zorin. — Gospod senator, Schönthal - Kadelburg - Jesenko. — Graničarji, J. Freudenreich. — Gruda, K. Schönherr. — Gropa z morja, H. Ibsen - V. Mole. — Hanica, pot v nebesa, G. Hauptman. — Hlapec, G. Moser - F. Zorin. — Janko in Metka, A. Wette - Markič. — Logarjeva sinova, Th. Saunnig - Fr. Zorin. —

Lokalna železnica, L. Thomas - Anko. — Ljubezen treh kraljev, Sar Benelli - A. Gradnik. — Mrak, I. Petrovič. — Navihanka, Zagar. — Na ogledih, A. Medved. — Narodni poslanec, Govekar. — Navaden človek, Govekar. — Nebesa na zemlji, J. Horst - Nušič. — Orjaška igrača, K. Carro - Karlweis. — On, Ona, On, Bracco - I. Gruden. — Pred smrtjo, Strindberg - I. Gruden. — Podobar, Ganghofer. — Pasijon, Deutsch - F. S. Finžgar. — Pavel med Judi, Fr. Werfel - F. C. — Protekcija, B. Mušič. — Pri belem konjičku, Blumenthal - Kadelburg. — Poslednji mož, Svoboda - J. Zagar. — Rokovnjači, Fr. Govekar. —

Sestra Beatrice, Maeterlinck - Škerlj. — Svet, H. Nušič. — Satan, R. Bracco. — Stari in mladi, A. Medved. — Številke Ge. Rožmaringe, K. Morre. — Težke ribe, M. Balucki - Debevec. — Uboštvo, Wildgans. — Učiteljica, Nicodemi - I. Gruden. — Utopljenca, Nestroy - Golia. Ugrabljene Sabinke, — Veseli vojaki, F. Oliva - Zorin. — Voznik Henschel, — Vaški lopov, Georg Stöger - Fr. Z. — Veleturist, K. pl. Kraatz - Kobler. — V znamenju Križa, Wilson Barret - Govekarjeva. — Za pravdó in srce, A. Medved. — Zapravljevec, Raimund - Ogrinec. — Zakonske zmešnjave, Maurice Hememynnin - A. E. — Zenska, R. Bracco - I. Gruden.

Dodatek.

Otroška tragedija, K. Schönherr: — Zmota cmoka, Schönhofeld - M. B. — Damoklejev meč, G. Putlitz - J. Podlimšek.

Režišerski in maskerski tečaj se bo vršil v nedeljo 21. februarja v Ljubljani v prostorih Prosветne zveze na Miklošičevi c. Kdor se želi udeležiti tega te-

čaja naj sporoči do 10. februarja Prosветni zvezi, da mu pošlje izkaznico za polovično vožnjo.

* * *

V zadnjem času so nekatera prosvetna društva preuredila oder tako glede scenerije, kakor tudi glede razsvetljave. Prav v tem času se napeljuje velenjska elektrika zlasti po kamniškem in moravškem okraju. Zato se obračajo društva z raznimi vlogami za nasvete glede elektrifikacije odra. Posrečilo se je dobiti zanesljivo osebo, ki bo v najkrajšem času izdelala več načrtov glede električne razsvetljave odra, glede opreme in glede scenerije. Sistem z zastorji je že davno zastarel in zadostuje le zadnji prospekt obzorja. Vse druge scenerije se sestavijo s 4 ali 5 kulisami. Odri so na ta način postali bolj enostavni, cenejši, še bolj gibljivi in efektni. Opozorjamo društva naj se ne prenaagljijo z elektrifikacijo odrov in z obnovitvijo scenerij, dokler niso pregledali najnovejših tozadevnih načrtov pri Prosветni zvezi.

Avtorsko pravo

Prosветna zveza se je obrnila na pisatelje, naj bi kolikor mogoče omilili svoje zahteve, katere jim po avtorskem pravu pritičejo napram društvom, včlanjenim v Prosветni zvezi. Društva tem potom obveščamo o uspehu naše prošnje: Pisatelj Finžgar dovoljuje, da vpričarjajo društva, ki so včlanjena pri PZ, njegove igre proti temu, da plačajo 6% tantjeme. Društvom, ki pa igrajo v kakšen poseben namen, daje pisatelj dovoljenje brez tantjeme. Vsem drugim odrom pa velja običajna tantjema t. j. 10%. Ker pisatelj ni odstopil Avtorski centrali svojih pravic, zato naj se društva obračajo naravnost na pisatelja: Ljubljana, Pleteršnikova ali pa na PZ, ki izdaja tozadevna dovoljenja.

Vse pravice glede avtorskih tantjem in dovoljenj je pisatelj Narte Velikonja prepustil Ljudskemu odru v Ljubljani, na katerega naj se društva tozadevno obračajo.

Dela Otona Zupančiča zastopa jugoslovansko udruženje dramskih avtorjev v Belgradu oz. njegov zastopnik I. Mahkota, tajnik Glasbene Matice v Ljubljani.

Pisatelj Ciril Debevec zahteva tantjemo 100 Din od sledečih prevodov: Büchner: Dantonova smrt; Strindberg: Nevesta s krono; Frante: Vzrok; Mangham: Sveti plamen; Nansi: Teodor. Vsako društvo mora dobiti dovoljenje od pisatelja, ker tega ni odstopil Avtorski centrali.

Igre pisatelja Franca Govekarja, pisatelja Ks. Meška, pokojnega pesnika Antona Medveda zastopa Avtorska centrala (Ciril Tavčar, Ljubljana, Ižanska cesta 82).

Pisatelj dr. Alojzij Remec dovoljuje vpričoritve proti 10% tantjemami od kosmatega dobička. Avtorske pravice zastopa sam in daje tudi tozadevno do-

voljenje. Njegov naslov: Odvetnik dr. Alojzij Remec, Ptuj.

Vprizoritev **Domna in Pogodbe** je navezana na plačilo 50 Din za prosvetni dom v Novem mestu. Dovoljenje daje pisatelj sam dr. Ivo Česnik, Novo mesto.

Pisatelj iger: Josip Ribičič, Franc Milčinski, Niko Kuret ne zahtevajo od društev včlanjenih v Prosvetni zvezi nikakih tantijem in se lahko vprizarjajo brez njihovega dovoljenja.

ŽENSKA ZVEZA

Kakor vse kaže, vlada med članicami prosvetnih društev precej zanimanja za prosvetne tekme. Knjiga prva pomoč v sili je nujno potrebna za te tekme. Na podlagi slik v tej knjigi se lahko članice pouče in tudi praktično vežbajo, kako je treba ravnati z bolniki in ranjenci. Ob priliki tekem pa bo sodnica prinesla obveze in toplomer s seboj. Predpisana tvarina iz gospodinjstva je obsežena v Vigredi v l. 1930. Tu se zlasti obravnavajo lastnosti in naloge dobre gospodinjke. Važni so tudi nasveti iz hraniloznanstva objavljeni v Vi-

gredi l. 1929 in 1930 v rubriki gospodinjstva.

Društva, ki žele prirediti prosvetne tečaje naj to željo sporoče Ženski zvezi. Društva opozarjamo, da točno odpošiljajo izkaze o odhodu deklet v druge kraje. Zveza hoče na ta način ohraniti naša dekleta med našimi organizacijami in jih varovati pretečih nevarnosti.

Predsednice odsekov opozarjamo, da vse dopise in okrožnice obravnavajo pri rednih sestankih, da bodo članice o prosvetnih tekmah popolnoma poučene.

KNJIŽNICA

Prosvetna zveza vljudo vabi vse knjižnice prosvetnih društev, da se naroče potom centralne knjižnice ali pa direktno na knjige, ki jih izdaja Književna zadruga v Gorici »Sigma« bivaša »Adrija«, ki ima svoj sedež v Gorici Piazza Nikolo Tomaseo N. 29. Knjige »Sime« so zelo lepe, zanimive in privlačne in kar je za društva tudi zelo važno, zelo poceni. Vsak mesec izide ena knjiga. Letna naročnina za 12 knjig je torej 10 lir. Naša narodna dolžnost je, da vsaj na ta način pomagamo rojakom onstran meje, da jim pomagamo razpečati te koristne knjige obenem pa pridejo v naše knjižnice primerne knjige.

Alfred Tennyson: Henoh Arden. Iz angleščine prevedel J. Debevec. Založila »Vigred«, 1931. — Knjiga, ki nas duševno dviga in nam našo voljo krepi, da trpljenje prenašamo z večjo močjo in junaštvom, taka knjiga je vsekakor vredna čitanja. In tak učinek na vsakem čitatelju ima brez dvoma »Henoh Arden«, Samo 915 vrstic (v izvirniku) šteje

ta povest, ali te vrstice se globoko vtisnejo v dušo. Tu vidimo, kakšno lašč daje človeku vera v Boga. Ubogi pomorščak Henoh živi iz vere; deset let pogrešan se končno vrne, nepoznan, ker od trpljenja ves zdelan in upognjen. Vidi ženo, drugič poročeno, srečno, a se ne da spoznati, ker noče tresčiti med njo in drugega moža s strašno novico, da je on, prvi mož, še živ. Šele po smrti naj zvedo, kaj je trpel. — Povest je že davno prevedena (po večkrat) v vse svetovne jezike. Zdaj jo imamo tudi v slovenščini. (Knjižica ima tudi štiri slike.) Prav bi bilo, da si jo nabavi prav vsako prosvetno društvo. Naj nikogar ne moti to, da je v vezani besedi (brez rim); samo po obliki je pesem, v resnici je pa povest. Nihče se ne more zdržati solz, ko jo čita. In prav je, da se tudi odrastli časih izjukamo. — Dobi se pri upravi Vigredi, Ljubljana, Masarykova cesta (pišite dopisnico!) ali pa v Jugoslovanski knjigarni; morda tudi v kaki drugi knjigarni. Cena trdo broširani, lični knjižici je 8 Din.

Otrok v predšolski dobi. Spisal otroški zdravnik dr. B. Dragaš. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Natisnila Mohorjeva tiskarna (r. z. z o. z.) v Celju. Mohorjeve knjižnice zvezek 47. Str. 276. Cena za ude broš. izv. Din 33.—, v platno vez. Din 42.—, za neude broš. Din 44.—, vez. Din 56.—.

Pričujočo knjigo bi pravzaprav lahko nazvali: telesna in duševna higiena otroka od 1. do 7. leta. To knjigo je narekovala avtorju lastna skušnja in časovna potreba. Otrok v predšolski dobi je tisto drevesce, ki začne bujno poganjati svoje mladike iz telesnih sil in iz duševnih zmožnosti. Koliko starši, ki niso poučeni, lahko zakrivate ob najbolj ljubljenem otroku; zakrivate ob njegovem telesnem razvoju in ob duševni rasti. Zato smo prepričani, da bo ta knjiga kakor vsakdanji kruh za vse starše, ki imajo otroke v tej dobi razvoja.

Ce le na kratko označimo vsebino knjige, bo lahko vsaka mati spoznala, kako važna in praktična da je. — Avtor govori najprej o razvoju in ustroju duše in telesa predšolskega otroka. Prav vse obravnava: težo, rast, krvotok, govor, jecljanje, o seksualni higieni otroka itd. Odtod preide k prehrani, navaja napake, nered, uči, kaj in kako naj jedo, da bodo zdravi in dostojni. Potem opisuje otrokovo obleko, sobo, posteljo; govori o zdravstvenem vzgojeslovju (igračice, risanje, slikanice) in daje nasvete za neposlušne, za nervozne otroke. Tudi letoviščam posveča svoje poglavje in razpravlja o kaznih, tudi o trpinčenju otrok. Važna so zadnja poglavja o prvi pomoči in o domači lekarni. Celo vzorec dnevnega reda za takega otroka je pridejan. — Že samo to, površno povzete razprave v knjigi dovolj dokazujejo njeno potrebnost in praktičnost. Pa je še

posebno hvale vredno, da je knjiga napisana brez zvite učenosti; preprosta je, jasna, za vsako mater lahko umljiva.

Ce še omenimo, da je v knjigi krog 40 podob, ki so večinoma ročne risbe in so jasna ponazoritev koristnih navodil pri vzgoji, potem je razlogov dovolj, da ja ne bo zlepa skrbne matere, ki ne bi segla po tej knjigi.

Oprema, papir in tisk, vse to je tudi kar odlično. — Knjigo dobite pri založnici (Družba sv. Mohorja, Celje) in po vseh knjigarnah.

Janez Jalen: Bratje; drama v štirih dejanjih. Založila Družba sv. Mohorja, tiskala Mohorjeva tiskarna v Celju. Cena: broširan izvod (Za učenje vlog) za ude Din 15.—, za neude Din 20.—, vez. za ude Din 21.—, za neude Din 28.—.

Za »Domom« in »Srenjo« je napisal Jalen dramo »Bratje«. Problem, ki ga tu rešuje, je spet problem Trate: rešimo dom, rešimo grudo. »Ce so ves svet narobe obrnili, midva postaviva Trato spet na prav, če Bog da«, tako hoče Tine, ki mu je vojska pobrala mlade macesne — sinove. In njegova nevesta pritrdi: »Življenje rada dam, samo, da zraste nov rod fantov na Trati. »To je v jedru osnovna misel drame. Dejanje se vrši tik po vojski, ko je treba iti reševat Koroško. Ob tem razpletu pa se pokažejo značaji idealisti, ki so pripravljeni vse žrtvovati za dom v širšem pomenu in buržuji, prvaki, ki hočejo voditi, a nočejo žrtvovati, hočejo dobivati in nočejo nič dajati. V drami je ostro želo na povojne razmere naperjeno. Drama je zato čisto sodobna, zelo živa, in bo močno učinkovala, kjerkoli bo igrana. Narodno gledališče v Ljubljani jo pripravljajo za vprizoritev. Prepričani smo, da pojde tudi preko vseh ljudskih odrov po Sloveniji.

Ali ima vaša knjižnica sledeče knjige?

(Konec.)

17. Lagerföf-Kmetova: <i>Kristusove legende</i> ; broš. Din 28.—, vez. Din 37.60.	20. Avgust Pirjevec: <i>Slovenski možje</i> ; broš. Din 40.—, vez. Din 52.—.
18. Bertelli-Pengov: <i>Jurček-Kozamurček</i> ; broš. Din 28.—, vez. Din 36.—.	21. Baronica Orczy-Poljanec: <i>Za Cezarja</i> ; broš. Din 40.—, vez. Din 52.—.
19. Lichtenberger-Ovca: <i>Moj mali Hlaček</i> ; broš. Din 12.—, vez. Din 21.60.	22. Malešič Matija: <i>Živa voda</i> , povest; broš. Din 20.—, vez. Din 30.—.

23. Inž. agr. Ciril Jeglič: *Naše prijateljice*; broš. Din 36.—, vez. Din 45.60.
24. Turšič Leopold: *Tiho veselje*, pesmi; broš. Din 28.—, vez. Din 34.—.
25. Kranjec Silvo: *Kako smo se zedinili*; broš. Din 8.—, vez. Din 16.—.
26. Jalen Janez: *Ovčar Marko*, povest; broš. Din 35.20, vez. Din 49.20.
27. Pregelj: *Peter Markovič*, zgod. povest; broš. Din 21.60, vez. Din 36.—.
28. Savinšek Slavko: *Grée*, povest; broširana Din 20.—, vez. Din 28.—.
29. Riha-Bradač: *Palček*, otroška zgodba; broš. Din 16.—, vez. Din 22.60.
30. Jack London-Poljanec: *Kralj Alkohol*; broš. Din 28.—, vez. Din 44.—.
31. E. Brioux-J. Šolar: *Rdeča suknja*; broš. Din 20.—, vez. Din 32.—.
32. Albanov: *Med življenjem in smrtjo*; broš. Din 36.—, vez. Din 48.—.
33. Magajna Bogomir: *Primorske novele*; broš. Din 16.—, vez. Din 28.—.
34. Breclj, dr. Anton: *Knjiga o zdravju*; broš. Din 52.—, vez. Din 68.—.
35. Scoville-Holeček: *V samotah pragozda*; broš. Din 24.0, vez. Din 37.40.
36. Skolaster Herman: *V oblasti čarodejev*; broš. Din 36.—, vez. Din 52.—.
37. Bolhar: *Mati*, knjiga o slovenski materi; broš. Din 16.—, vez. Din 28.—.
38. France Seljak: *Kamnarjev Jurij*; broširana Din 28.—, vez. Din 44.—.
39. Bordeaux-Hafner: *Zametane stopinje*; broš. Din 36.—, vez. Din 52.—.
40. Bridges-Anžič: *Jetnik v Gorah meseca*; broš. Din 20.—, vez. Din 32.—.

* * *

Člani družbe sv. Mohorja imajo znižane cene. — Vezava do štev. 25 je pravilna, posebno krasna pa je vezava štev. 5, 26, 27, 30 in nadaljnjih zvezkov, ki so vezani v platno različnih barv ter imajo spredaj in na hrbtu zlat napis.

RAZNO

Poročilo o rednem obnem zboru Prosvet. društva na Homeu, dne 3. IX. 1931.

V poslovnem l. 1930—31 je društvo v glavnem takole delovalo.

Odbor je imel 8 rednih 1. izredno in 1 skupno sejo z odsekovimi odborniki.

Igri sta se vprizorili dve. »Mlinar in njegova hči« in »Sen kresne noči«, potem Miklavžev večer in Silvestrov večer.

Društvo je imelo 168 članov, 58 moških, 110 ženskih.

Opravični zapisnik je imel številko 62 in sicer 43 došlih 19 odposlanih pisem.

Društvo je imelo 4 odseke: Dramatični, pevski, fantovski, radio.

Denarni promet je bil:

dohodki . . .	Din 6.270.—
izdatki . . .	Din 5.777.—
gotovina . . .	Din 493.—
Skupaj . . .	Din 12.540.—

Knjižnica ima vezanih knjig za izposojati 358, ne vezane se ne izposojajo. Izposojenih je bilo 72. Naročena je na sledeče: Mladika, Mentor, Zdravje, Nedeljski Slovenec, Mohorjevo družbo, Goriško Mohorjevo družbo, Krekovo knjiž-

nico. Od knjige se pobira po 50 par za 14 dni.

V gospodarstvu se je pripetila nesreča, da je zgorelo veliko obleke, ter nam je Vzajemna zavarovalnica izplačala odškodnine 1947 Din.

Dramatični odsek je imel 4 seje, 3 dramatične večere in igro »Poštna skrivnost«.

Radio odsek je imel 2 seji in en zabaven večer.

Pevski odsek je štel 25 članov in članic, imel je 3 seje, 45 pevskih vaj, dva občna zbora. Nastopi: v Kamniku 14. aprila, podoknica g. škofu 10. julija, ker je nastopilo 33 pevcev. Dne 8. septembra pa pri zvezi v Ljubljani.

Fantovski odsek. Ustanovni občni zbor se je vršil 19. decembra 1930. Odbor ima 7 članov, imel je 5 sej, odsek pa 22 fantovskih večerov. Obravnavalo se je: knjigo »Stori to«, knjigovodstvo, združništvo in razne deklamacije. Vdili smo se tudi o lepem naglašanju pri branju, ter obravnavali slovenski pravopis. Te večere je obiskalo vsaki-krat 20—30 fantov. »Kres« imamo naročen v 17. izvodih. Obiskali smo tudi

Elek. stroj. zadrugo v Šmarci, ker nam je g. načelnik v 2-urah razkazal poslovanje zadruge. Praznike s skupnim obhajilom smo praznovali.

Kranj.

Ob uprizoritvi »Beneških trojčkov«. Ljudski oder v Kranju je v soboto 23. in v nedeljo 24. januarja odigral v obkрат nabit polni dvorani Ljudskega doma z velikim uspehom in z nedeljenim priznanjem komedijo »Beneški trojčki«. Takoj tu bodi povedano, da je bila repriza precej boljša kakor premijera. Marljivi režiser vikar g. dr. Pogačnik je postavil na pozornici drugo igralsko družino, tó je starejšo, izvežbano gardc. — Težišče igre sta nosila g. Trefalt kot Zanetto v treh vlogah in g. Bradaška kot Arlekino. Nalogo predstavljati tri vloge v eni osebi je g. Trefalt rešil, tako dovršeno, da se je izkazal kot najboljša in najporabnejša moč Ljudskega odra. Vlogo Arlekina, katere interpretacija je preveč individualna, da bi se ji moglo staviti predpise, razen zahteve, naj bo igralec rutiniran, je z vso njemu lastno izrazitostjo v gestah in besedah odlično podal g. Bradaška. G. Sink (Geronte) je zadostil vlogi, ki pa je bila preneznatna, da bi se mogel uveljaviti kakor običajno. Prav izvrstna sta bila tudi g. Grašič kot komisar, ki je pokazal, da zna sebe podrediti zahtevam vsakokratno mu odmerjene vloge ter g. Hlebce kot Skapino, ki mu te vrste vloge prav posebno beže. — V ženskem zboru je prvačila gna. Štirnova, ki bi

pa lahko bolj podčrtala tragiko svoje usode. Gna. Florjančičeva kot Angelika in gna. Jeršičeva kot Argentina sta pokazali, da je njiju igra šele v začetnem razvojnem stadiju in bo končno besedo mogoče izreči pozneje. Prav dobro so bile zasedene stranske vloge. Komedija »Beneški trojčki« se ponovi v nedeljo, 31. januarja popoldne. — Prizadevanje Ljudskega odra vživa v javnosti sloves in priznanje, zato je tudi na tem mestu omembe vredno.

Katoliška socialna prosveta je naslov knjižici, ki obsega govore na socialnem dnevu v Grobljah od 16. avgusta 1931. Tudi to brošuro smo razposlali društvom in prosimo voditelje, da na podlagi te knjižice priredijo vsaj 4 predavanja in sicer: Prvo o socialnih smernicah papeževe okrožnice, drugo kako ohraniti delavcu vero, tretje: Kmet in sedanja gospodarska kriza, četrto: O nalogah katoliške prosvete. Knjižica stane 10 Din in se naroča pri Prosvetni zvezi v Ljubljani, Miklošičeva cesta 55.

Koledarček Prosvetne zveze za leto 1932. smo odposlali. Prosimo, da jih društva razpečajo med člane. Vsak član prosvetnega društva, kakor tudi vsaka članica naj ima društveni koledarček.

Šminke in mastiks se dobe v Prosvetni zvezi po zelo nizki ceni.

Nad 60 komadov starih in modernih tamburaških zborov ima na razpolago proti nizki ceni Ivan Dolenc, podobar, Rečica ob Savinji.

Vseбина: Zdaj pa zares! — Katoliška delavska organizacija. — Slovensko delavstvo. — E. Bojc: Ožje in širše pojmovanje narodno-obrambnega dela. — Gregorčičeve proslave v naših društvih. — Letošnja potovanja Prosvetne zveze. — Kaj pravi pariški župnik Pierre L'Ermite o kinematografiji? — Zakon o prometu s filmom. — Predlogi in sklepi občnega zbora PZ za leto 1931/32. — Društveni oder. — Ženska zveza. — Knjižnica. — Razno.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.